

Ірина Табака

студентка гр. ФМСм-11,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Інна Гуцул

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ ПЛАТЕЖАМИ РОЗВИНУТИХ КРАЇН

Сьогодні питанням оптимізації систем управління митними платежами в розвинутих країнах приділяється велика увага, багато заходів і механізмів, що використовуються в процедурах митного оформлення товарів і послуг, покликані зменшити витрати платників митних платежів і скоротити терміни взаємодії з митними органами. До результативних механізмів адміністрування митних платежів у країнах ЄС віднесено (рис. 1):

1) інтегрований тариф громади (The Integrated Community Tariff) – система управління тарифною інформацією, яка функціонує на рівні ЄС та використання якої дозволяє платнику отримати повну інформацію щодо тарифної класифікації товарів, які підлягають торгівлі на зовнішніх ринках;

2) статус авторизованого економічного оператора (status of authorised economic operator) – надає суб'єкту ЗЕД – платнику митних платежів низку переваг при їх справлянні, зокрема: доступ до спрощення митних процедур, зменшення кількості перевірок, пріоритетний режим перевезень, вибір місця митного контролю, спрощена процедура декларування. Статус авторизованих економічних операторів включає такі типи дозволів: сертифікат АЕОС (Authorised Economic Operator Customs), наявність якого дозволяє власнику скористатися спрощеними процедурами при митному адмініструванні товарів та послуг; сертифікат АЕОС (Authorised Economic Operator Safety and Security) - його наявність дає власнику право на охорону об'єктів; сертифікат АЕОФ (Authorised Economic Operator Full) – включає вищезазначені типи ліцензій [1];

3) спрощені митні процедури, включаючи спрощену процедуру митного декларування товарів і послуг, процедури неповного декларування тощо в ЄС. Все більше підприємств ЄС використовують цей механізм для митного оформлення товарів і послуг (імпорт – 77%; експорт – 70%);

4) відстрочка сплати тарифів – ця практика на сьогоднішній день не дала позитивних результатів, оскільки правила застосування даного механізму на практиці в різних країнах суттєво відрізняються, а відтак і ефективність його впровадження;

5) електронна митниця – позитивно зарекомендувала себе на практиці система, яка може: а) спростити процедури в процесі митного оформлення товарів і послуг; б) зменшити адміністративні витрати; в) скоротити терміни митного оформлення товарів та послуг г) зменшити вплив людського фактору на систему управління митними платежами д) знизити рівень корупції в митних органах.

Рис. 1. Орієнтири впровадження сучасних механізмів адміністрування митних платежів

Аналізуючи роль комп'ютеризації в удосконаленні системи управління митними платежами, слід зазначити, що запровадження автоматизації є способом збереження цілісності роботи митного органу та підтримки високих професійних стандартів. До такого висновку дійшли міжнародні організації, які працюють у сфері протидії корупції з боку митних органів. Тому вони вважають використання автоматизації найефективнішим інструментом для досягнення доброчесності митниці.

Загалом, починаючи із 80-х рр. ХХ ст., Всесвітня митна організація (ВМО) активно просувала питання формування «всеосяжної цілісності та антикорупційної стратегії» [3], що результувалося прийняттям Арушської Декларації у 1993 р. У цьому документі перелічено 12 практичних кроків для досягнення доброчесності в митних органах, одним із ключових кроків є використання автоматизованих систем. У той же час, незважаючи на потужну міжнародну підтримку прийнятої Декларації, держави-члени ВМО доклали мало зусиль на практиці для реалізації її положень. Це пов'язано з переглядом і прийняттям у 2003 році нової Арушської декларації доброчесності, а автоматизація митної системи залишається одним із ключових напрямів її розвитку. Ця теза підтримана також МВФ, яким обґрунтовано основні переваги автоматизації системи адміністрування митних платежів, зокрема стандартизація митних процедур та зниження впливу людського чинника на систему: «правильно розроблена система забезпечує чітке застосування встановлених ставок мита та податків; звільнення від сплати надається лише

уповноваженим організаціям та для визначених товарів і послуг; представлена необхідна інформація та документація; дотримані строки оплати; а щодо тих, хто не дотримується строків подання заявок та оплати, вживаються подальші санкційні дії... Система може надавати корисну управлінську інформацію, включаючи, наприклад, ідентифікацію транзакцій, які не відповідають нормам часу на обробку, або окремих службовців, які здійснюють незвичні дії» [3].

Автоматизація систем управління митними платежами є важливим напрямком у контексті реформування та модернізації митних органів, оскільки сьогодні вони вважаються ефективним засобом контролю та доброчесності митного адміністрування, що підвищує прозорість та підзвітність діяльності митних органів.

Перевага використання автоматизованої системи, серед іншого, полягає в тому, що вона мінімізує безпосередню взаємодію між митними органами та їх клієнтами, тим самим мінімізуючи можливість корупційних дій з обох сторін. З іншого боку, використання автоматизованих систем дозволяє митним органам контролювати торгівлю товарами в режимі реального часу та забезпечує обробку великих масивів даних, що надає додаткові можливості для аналізу тенденцій та виявлення фактів, які вказують на можливі корупційні дії.

Автоматизовані системи адміністрування митних платежів у різних країнах, як правило, включають ряд підсистем, серед яких:

- контроль товаросупровідних документів;
- обробка декларацій;
- контроль митних тарифів і відповідної документації;
- оцінка імпорту;
- контроль товарів, які знаходяться у режимі транзиту чи надходять на склад;
- управління ризиками;
- статистика ЗЕД.

До найпомітніших переваг впровадження автоматизованих систем у систему адміністрування митних платежів відносяться:

- швидка обробка записів;
- «націлювання» системи контролю на конкретних суб'єктів ЗЕД;
- підвищення якості акумулювання митних платежів до бюджету та контроль доходів;
- можливість ефективного та швидкого обміну даними;
- висока точність введеної інформації;
- формування повної статистичної бази.

Сьогодні митні системи більшості розвинених країн пішли в бік автоматизації та комп'ютеризації. Зокрема, система митного оформлення імпортних та експортних товарів у Великобританії (Customs Handling of Import and Export Freight system (CHIEF)), введена в дію з 1994 року, дозволяє суб'єктам ЗЕД надавати відповідну інформацію у митні органи в електронному вигляді та забезпечує автоматичну перевірку поданих декларацій. Враховуючи значний час роботи, сьогодні система характеризується значними

вдосконаленнями та впровадженням інновацій. Наприклад, це частина процесу оцінки ризиків для митного транспортування товарів, коли партія товарів або окремі відправлення, які потребують фізичної перевірки або перевірки документів, автоматично ідентифікуються.

У США функціонує дві автоматизовані системи у сфері адміністрування митних платежів – Автоматизація комерційного середовища (Automated Commercial Environment (ACE)) та Автоматизована комерційна система (Automated Commercial System (ACS)), в Іспанії – Система аналізу митного ризику для збору декларацій для контролю (The customs risk analysis system for the selection of declarations for control). Особливістю іспанської системи є те, що оглядовий вантаж відбирається за допомогою встановлених національних і локальних профілів ризику, які формуються на основі врахування різних типів показників. Крім іншого, система використовує спеціально розроблений алгоритм для порівняння інформації з декларації з податковою інформацією оператора.

Слід зазначити, що система поступово вдосконалюється та адаптується до мінливих потреб митних органів. Інструмент поступово вдосконалюється та адаптується до потреб митників, які здійснюють контроль (система може сповіщати працівників про декларації). Водночас у сучасних умовах інформація, що вноситься до автоматизованих систем, стає доступною для уповноважених органів за допомогою різноманітних електронних засобів для можливості переоцінки ризиків.

Технологічно ефективною є системи автоматизованого митного оформлення товарів та послуг Мексики, яка включає: Модель податкового адміністрування зовнішньої торгівлі (MATSE), Проект інтеграції митних технологій (PITA), Мексиканське єдине вікно для зовнішньої торгівлі (VUCEM) та Інтегральну автоматизовану митну систему (SAAI). Застосування цієї комплексної автоматизованої системи забезпечує:

- зменшення часу митного оформлення товарів;
- покращення формування економічної аналітики;
- підвищення ефективності управління митними ризиками;
- простежуваність митних операцій у режимі реального часу;
- збільшення рівня прозорості та підзвітності, що є стримуючим фактором для розвитку корупції.

У контексті комп'ютеризації систем управління митними процедурами важливим завданням є підготовка та спрощення вже розроблених і використовуваних «ручних» систем, процедур і документів та адаптація їх до вимог автоматизації.

У багатьох митних системах різних країн їх комп'ютеризація досягається шляхом «щеплення» до ручної системи, що не передбачає її заміни. Такий підхід призводить до дублювання процедур, які ускладнюються надмірною кількістю етапів оформлення декларацій та інших документів. Це пов'язано з великою кількістю етапів і процедур з низьким рівнем реалізації митних процедур автоматизації та ручного управління.

Отже, на тлі дослідження особливостей автоматизації систем управління митними платежами розвинених країн можна виділити основний напрямок її впровадження у вітчизняні митні системи, серед яких:

- забезпечення електронного обміну даними;
- прямий «вхід» платника митних платежів до системи для внесення інформації та ефективної взаємодії з митними органами;
- застосування «розширеної» обробки даних як оперативного механізму, який дозволяє перевізникам вносити дані до прибуття на митний пост через спеціальні модулі автоматизованої митної системи;
- розширення використання мережі Інтернет як відносно дешевого та простого способу взаємодії при здійсненні транзакцій та обміні інформацією.

Список використаних джерел

1. Мужев О. О. Особливості комунікаційної політики митної служби в європейському союзі (на прикладі веб сайту фіскальної та митної служб ЄС). *Європейські перспективи сенсу життя: збірн. матер. Міжнар. наук.-практ. конф.* (11 трав. 2018 р., м. Запоріжжя). Запоріжжя: КПУ. 2018. С. 166-168.
2. Найденко О. Є., Єніна А. О., Костяна О. В. Основні аспекти становлення та розвитку митної справи України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 506-511.
3. Мельник В. М. Історичні аспекти виникнення та розвитку інституту уповноваженого економічного оператора. *Концептуалізація інституту уповноважених економічних операторів: проблеми забезпечення балансу безпеки та спрощення міжнародної торгівлі: монографія / за заг. ред. І. В. Несторишена та В. А. Туржанського*. Ірпінь, Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2017. С. 29-38.